

BNG BANK ERFGOEDPRIJS 2014

betrokken
innovatie
burgers
cultureel
musea
monumenten
toerisme
erfgoed

archeologie
activiteiten
archieven
bijzonder
belang
erfgoedbeleid
educatie
initiatieven

VOOR GEMEENTEN

MET HART VOOR ERFGOED

Kunsten '92

2014

Inleiding

In 2014 is het de vijfde keer dat de **BNG Bank Erfgoedprijs** zal worden uitgereikt. De prijs, met daaraan verbonden een bedrag van €25.000, wordt uitgereikt aan de gemeente die zich daarmee ‘de beste erfgoedgemeente van Nederland’ mag noemen. Inmiddels is de **BNG Bank Erfgoedprijs** een gevestigd begrip tussen de andere prijzen van het BNG Cultuurfonds, waaronder de BNG Bank Prijs Beste Amateurkunst Gemeente en de BNG Bank Literatuurprijs.

VOORWOORD DOOR DE JURYVOORZITTER

Verheugd over het feit dat ik Arno Brok als juryvoorzitter ben opgevolgd, stel ik mij graag eerst aan u voor:

Mijn naam is James van Lidth. 69 jaar oud, geboren in Zeist. Na een studie wis- en natuurkunde, was ik leraar natuurkunde aan het Comeniuscollege te Hilversum (12 jaar), toen wethouder van Utrecht (ook 12 jaar) en daarna burgemeester van Deventer (13 jaar). Op dit moment zet ik mijn bestuurlijke ervaring voort in de kunsten (o.a. voorzitter RvT de Fundatie, musea in Zwolle en Heino, voorzitter bestuur Museum Oud Amelisweerd en voorzitter BNG Cultuurfonds) en voor de zorg (o.a. lid RvT Noorderboog te Meppel).

Gelukkig gaan de meeste gemeenten in deze tijd veel zorgvuldiger om met hun erfgoed dan 50 jaar geleden. In de late 50-er jaren en 60-er jaren van de vorige eeuw hanteerden veel (historische) steden als beleidslijn dat in de steden het werken moest worden gefaciliteerd, vooral kantoren en grote winkelcentra, en in de buitenwijken of de satelietgemeenten het wonen. Voor de goede bereikbaarheid van het werken werden brede doorgaande wegen in de steden gerealiseerd. Ik noem een voorbeeld uit die tijd.

In Utrecht resulteerde dat in het afbreken van huizen, het dempen van de grachten en de realisering van het winkelcentrum Hoog Catherijne. (Op dit moment wordt voor grote bedragen de Catherijnesingel weer in ere hersteld). Gelukkig was er in die tijd een visionaire minister van cultuur, Marga Klompé, die het gemeentebestuur op het matje riep, 3 wethouders kregen “de oren gewassen”, en zei dat het afgelopen moest zijn met de afbraak. Dit is een voorbeeld uit het verleden. Momenteel staat Utrecht op veel terreinen van het erfgoed juist heel goed bekend.

In die periode waren er overigens ook initiatieven in steden die juist heel goed waren voor het erfgoed. Het was namelijk ook de tijd van de oprichting van stichtingen, NV's en BV's voor Stadsherstel. Amsterdam was daarbij een half jaar eerder dan Deventer. De in Deventer opgerichte Stadsherstel-organisatie leverde in 1966 de eerste gerestaureerde woning op, die door Prins Claus werd geopend. Bij de oprichting kreeg de NV Bergkwartier van de reeds eerder genoemde minister Marga Klompé (van CRM) een miljoen gulden subsidie. Inmiddels zijn meer dan 200 monumentale woningen en panden door de NV Bergkwartier gekocht, gerestaureerd en in verhuur uitgegeven.

Ik wil overigens niet zeggen, dat alles zoveel mogelijk bij het oude moet blijven. Als vernieuwing in historische gebieden plaats heeft is het van belang dat dat met respect voor het oude gebeurt, en als

vernieuwing niet in historische gebieden plaats heeft, moeten we bedenken dat het om het erfgoed van de toekomst gaat.

Nu naar het heden. Misschien zijn de verschillen tussen gemeenten in de huidige tijd minder groot, maar ze zijn er wel. Om verstandig omgaan met het erfgoed te bevorderen, heeft het Cultuurfonds van de Bank Nederlandse Gemeenten de BNG Bank Erfgoedprijs ingesteld. Het gaat om erfgoed in de breedste zin van het woord: monumenten, openbare ruimte, archeologie, museale collecties en archieven, educatie, historisch landschap, mobiel en immaterieel erfgoed.

De criteria voor de beoordeling zijn deels fysiek, hoe ligt het erfgoed erbij en deels gericht op het beleid. Bij de beoordeling van het fysieke wordt ook gekeken naar bijvoorbeeld het gebruik van klinkers, keuze van straatverlichting, omgaan met reclame-uitingen, etcetera. Bij het beleid kijken we of en hoe de gemeente de bevolking betreft bij het gemeentelijk beleid, hoe de gemeente particulier initiatief ondersteunt, naar de voorlichting op dit beleidsterrein en naar de mate waarin er aandacht is voor de jeugd.

In dit boekje leest u alles u alles over de BNG Bank Erfgoedprijs 2014. Wij hopen dat ons enthousiasme u zal aansteken!

James van Lidth de Jeude,
voorzitter bestuur BNG Cultuurfonds
juryvoorzitter BNG Bank Erfgoedprijs

‘Het gaat er niet om hoeveel erfgoed je hebt, maar wat je ermee doet’

Stimulans voor gemeentelijk erfgoedbeleid

De BNG Bank Erfgoedprijs heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld tot een vaste stimulerende waarde voor gemeentelijk erfgoedbeleid.

Want gebleken is dat gemeenten door de innovatieve voorbeelden die genomineerden en winnaars de afgelopen jaren hebben gesteld, geïnspireerd en aangemoedigd worden meer met erfgoed te doen.

Omdat het blijkt iets oplevert: een mooiere leefomgeving, betrokken burgers en zelfs warme belangstelling van de jeugd.

Ogenschoonlijk kleurloze gemeenten slagen erin een nieuwe bloos op hun dorps- of stadgezicht te toveren door het besef van hun waardevolle lokale cultuurhistorie. Kleinere gemeenten vinden in erfgoed een stevig middel om hun identiteit te bewaren of versterken. Fusiegemeenten ontdekten erfgoed als bindmiddel van hun vaak vele afzonderlijke kernen. Van oudsher grote erfgoed- en monumentengemeenten voelen zich gesterkt en gewaardeerd bij hun zoektocht naar nieuwe wegen om toeristen en andere bezoekers te trekken.

Symposium 'Meer met minder' door de gemeente Westerveld, met sprekers uit alle eerdere winnende gemeenten van de BNG Bank Erfgoedprijs.

ERFGOED IS OVERAL

Erfgoed is overal en het leeft, in de stad, maar ook in plattelandsgemeenten. Het motto van de prijs is daarom al sinds het begin "Het gaat er niet om hoeveel erfgoed je hebt, maar wat je ermee doet". Erfgoed zorgt voor een waardevolle en betekenisvolle leefomgeving. Inwoners zijn steeds meer geïnteresseerd in de historische achtergrond van hun omgeving of familie. Ook bij maatschappelijke, ruimtelijke en economische vraagstukken kan erfgoed bijdragen aan oplossingen. Daarnaast gaat erfgoed over identiteit en (ver)binding, deelnemers laten daar telkens inspirerende voorbeelden van zien.

DOEL VAN DE BNG BANK ERFGOEDPRIJS

Om gemeenten in Nederland te stimuleren actief in te zetten op cultureel erfgoed wordt in 2014 voor de vijfde keer de BNG Bank Erfgoedprijs uitgereikt aan de gemeente die erfgoed breed opneemt in haar beleid en daar in de uitvoering werk van maakt. Het Erfgoedplatform van Kunsten '92 vindt het delen van goede voorbeelden uit de praktijk een uitstekend middel om andere gemeenten te inspireren slim erfgoedbeleid te voeren.

CRITERIA

Bij de beoordeling voor toekenning van de prijs let de jury onder meer op de volgende aspecten:

- wat is de visie van de gemeente op het gebied van erfgoed
- welke rol hebben en krijgen inwoners bij het erfgoed en het gemeentelijke erfgoedbeleid
- op welke andere beleidsterreinen speelt erfgoed een rol
- welke relatie wordt gelegd met de jeugd (onderwijs, erfgoededucatie) en/of de participatie van ouderen
- hoe communiceert de gemeente over het erfgoedbeleid en de -projecten
- op welke manieren coördineert de gemeente diverse initiatieven en bundelt zij krachten
- wat doet de gemeente met erfgoed als innovatieve factor
- recent gerealiseerd beleid en uitgevoerde projecten

De jury

07

Jury en organisatie, van links naar rechts
Paul Spies, Karel Loeff, James van Lidth de Jeude,
Liesbeth van der Pol, Henk Hoozeveen, Andries Ponsteen.

DE JURY

De jury van de BNG Bank Erfgoedprijs bestaat uit:

- **James van Lidth de Jeude**
juryvoorzitter; voorzitter BNG Cultuurfonds en voormalig burgemeester van Deventer
- **Liesbeth van der Pol**
architect en voormalig Rijksbouwmeester
- **Karel Loeff**
directeur Erfgoedvereniging Heemschut
- **Jan van de Voorde**
plaatsvervangend directeur Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- **Paul Spies**
directeur Amsterdam Museum
- **Andries Ponsteen**
directeur Erfgoedhuis Zuid-Holland

Organisatorisch wordt de jury ondersteund vanuit Kunsten '92 door **Heleen Alberdingk Thijm** en **Henk Hoozeveen**.

Jury bij het bezoekerscentrum op de Posbank
(gemeente Rheden).

De juryleden aan het woord over het belang van de prijs en over hun rol als jurylid

James van Lidth de Jeude

“Goed omgaan met het erfgoed in een gemeente is van groot belang voor nu, maar vooral ook voor de toekomst. Wat éénmaal is vernietigd komt bijna nooit meer terug. In een enkel geval wel, maar dan kost het vaak ontzettend veel geld. Wat ik leuk vind van het deel uitmaken van de jury is het enthousiasme van de juryleden, die elk vanuit een eigen invalshoek naar erfgoed kijken. En daarnaast het tegenkomen van enthousiaste gemeentebestuurders met hart voor het erfgoed.”

Liesbeth van der Pol

“Spannend, dynamisch erfgoedbeleid, daar trek je jonge mensen mee. Gemeenten die vooruitkijken bij de aanpak van het erfgoed maken goede kans op deze prijs.”

Jan van de Voorde

“Het maakt niet uit of de gemeente groot is of klein. Het gaat om de inzet van medewerkers en bestuurders die oog hebben voor erfgoed en dat weten te vertalen naar uitvoering van beleid onder het motto: maak erfgoed zichtbaar voor inwoners en bezoekers. Mijn advies aan de andere gemeenten: ga eens buurten bij de winnaars!”

Karel Loeff

“In een tijd waar gemeenten steeds meer taken op hun bord krijgen, zien we gelukkig een groot aantal gemeenten dat zich onverminderd, ja zelfs meer inzet voor een gedegen erfgoedbeleid. Vaak doen ze dat

samen met inwoners. De rol tussen publiek en privaat, tussen bestuurder en burger, het erkennen en benutten van particulier initiatief wordt steeds belangrijker. Tijdens onze incognito jurybezoeken steken wij de thermometer in de genomineerde gemeenten. Is dat wat overheden zeggen dat ze doen ook voelbaar en zichtbaar in stad en land? En hoe denken de inwoners daarover? Die zoektocht maakt de BNG Bank Erfgoedprijs uniek. Het is daarmee een aanjager voor het aangaan van nieuwe banden tussen overheid en burger.”

Andries Ponsteen

“Wie wat bewaart, heeft echt wat, zo blijkt mij elk jaar bij de BNG Bank Erfgoedprijs’.

Paul Spies

“Het is geweldig om te constateren dat men binnen steeds meer gemeenten de kracht ziet van erfgoed als economische, verbindende en educatieve factor van belang.”

Een deel van de jury op de Markt van Bergen op Zoom.

De juryvergadering bij Museum Oud Amelisweerd.

Gemeentelijke Erfgoedagenda 2014

Goud in handen

Voor de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2014 heeft het Erfgoedplatform van Kunsten '92 de Gemeentelijke Erfgoedagenda 'Goud in handen' opgesteld. Die reikt gemeenten concrete en inspirerende voorbeelden aan, met praktische tips om optimaal gebruik te maken van het aanwezige erfgoed. De Erfgoedagenda inspireert (aanstaande) wethouders en raadsleden, ambtenaren, organisaties en vrijwilligers.

Eerder verschenen de Gemeentelijke Erfgoedagenda 'Toon karakter, zet in op cultureel erfgoed' (2009) en de Provinciale Erfgoedagenda 'Erfgoed: kerntaak en kans. Een hoofdrol voor de provincie' (2011).

Erfgoed, ziel van uw provincie

Kans voor uw programma

Met het oog op de Provinciale Statenverkiezingen op 18 maart 2015 heeft het Erfgoedplatform van Kunsten '92 een vijftal aanbevelingen voor provincies geformuleerd. Deze 'schijf van 5' biedt provincies en provinciale politieke partijen concrete en inspirerende aanbevelingen om erfgoed effectief in te zetten. De aanbevelingen zijn aangevuld met concrete voorbeelden uit diverse provincies.

Honderden bestuurders en politici in de provincies ontvingen deze flyer: van fractievoorzitters tot commissieleden cultuur en of ruimte en van gedeputeerden tot voorzitters van de partijbesturen.

De provincie is een belangrijke speler op het gebied van erfgoed. Niet alleen als uitvoerder van wettelijke taken en verdeler van subsidies voor bijvoorbeeld rijksmonumenten. Ook op het gebied van cultuureducatie, archeologie, musea en immaterieel erfgoed vervult de provincie, als regisseur van bovenregionale samenwerking, een aanjagende rol.

Als verbindende partij zet de provincie erfgoed in bij het realiseren van zijn economische en sociale taken. Erfgoed draagt bij aan toerisme en werkgelegenheid. Het vergroot betrokkenheid. Aandacht voor erfgoed kan altijd rekenen op steun en sympathie vanuit bewoners, bezoekers en bedrijven in de provincie.

Dertien gemeenten verzorgden een aanmelding:

AANMELDINGEN 2014

De jury is van mening dat vier gemeenten zich in hun inzending voor de *BNG Bank Erfgoedprijs* hebben onderscheiden. Het zijn: Bergen op Zoom, Coevorden, Midden-Delfland en Rheden.

<u>01</u>
Bergen op Zoom
<u>Genomineerd</u>	<u>07</u>
Heerhugowaard	<u>13</u>
Wormer
<u>02</u>
Bernisse	<u>08</u>
Hengelo	
<u>03</u>
Boxmeer	<u>09</u>
Midden-Delfland
<u>Genomineerd</u>	
<u>04</u>
Brielle	<u>10</u>
Nijmegen	
<u>05</u>
Brummen	<u>11</u>
Olst-Wijhe	
<u>06</u>
Coevorden
<u>Genomineerd</u>	<u>12</u>
Rheden
<u>Genomineerd</u>	

Luchtfoto met zicht op het Markiezenhof en de Getrudiskerk.

Winnaar:

BERGEN OP ZOOM

Van oudsher kent Bergen op Zoom een sterk militair karakter. Ook nu nog worden stad en landschap en het vele erfgoed goed verdedigd. Een sterke visie op het erfgoed is gekoppeld aan doelstellingen en een uitvoeringsprogramma met actiepunten voor 7 jaar. Erfgoed vormt in Bergen op Zoom het DNA van veel projecten en ontwikkelingen. Gedurfd en eigentijds worden projecten aangepakt, bijvoorbeeld om forten en linies beleefbaar te maken en toeristisch te ontsluiten.

Voortreffelijke voorbeelden daarvan zijn de onderwaterbrug bij Fort de Roovere en de architectonisch zeer fraai vormgegeven houten waterloopbrug bij het verdedigingsbolwerk Ravelijn. De verfraaiing van de openbare ruimte van de binnenstad door middel van het Pleinenplan verdient meer dan lof. Bijzonder is het beperkt toegankelijk maken van De Grebbe, het 780 meter lange middeleeuwse gewelfde riool onder de stad.

Bergen op Zoom kent daarnaast een lange traditie van herbestemmen, en heeft al een reeks aan voorbeeldige herbestemmingen op haar naam. Recent is daar suikerfabriek De Zeeland aan toegevoegd, herbestemd tot supermarkt met winkelcentrum. Aan dit alles wordt gewerkt met multidisciplinaire projectteams; een herbestemmingsteam met gemeentelijke afdelingen en vastgoedpartijen is zelfs in oprichting. Leegstand vraagt immers om afstemming en bundeling van krachten. Zo is er een subsidieregeling ingesteld voor eigenaren die meewerken om van een winkel (weer) een woning te maken en de voorgevel daarbij te restaureren/herstellen.

Inwoners dragen ook bij, met crowdfunding bij de geplande uitkijktoren voor Fort de Roovere of door tijdens het bouwproces hun hulp aan te bieden.

Jeugd Open Monumentendag op het Markiezenhof.

Houten "onderwaterbrug" bij Fort de Roovere.

Houten waterbrug Ravelijn (verdedigingsbolwerk), gerealiseerd in 2014.

Het bewonersinitiatief voor stadstuinen op braakliggende terreinen is door de gemeente omarmd en is een groene verrijking van de stad. Ook kent Bergen op Zoom veel cultuurhistorische organisaties en actieve vrijwilligers. Zo zetten ruim 1000 mensen zich in voor de Open Monumentendagen die in de stad een extra dimensie hebben gekregen onder het mom van 'Kunsten in Monumenten'. Beeldende kunst, zang, dans en films op monumentale locaties. En ook aan de jeugd is gedacht. Niet alleen met de goed verzorgde educatieve programma's van het prachtige museum de Markiezenhof of door tijdens de Klassendag terug te gaan naar de Middeleeuwen. Jeugdcultuur is namelijk een onderdeel van de Open Monumentendag. Op de zaterdagavond zijn optredens van bandjes op bijzondere monumentale locaties, waar jongeren via social media worden geïnformeerd over de bandjes en de erfgoedlocaties. **Dat klinkt als muziek in de oren!**

Genomineerd:

COEVORDEN

De gemeente Coevorden heeft de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in haar erfgoed. Coevorden bestaat niet alleen uit een voormalige vestingstad met kasteel, maar kent daarnaast nog een groot buitengebied dat rijk is aan authentieke esdorpen en kanaaldorpen. Een belangrijk element is daarbij het aanwezige watererfgoed: de kanaal-, wijk- en beekstructuren en de stervormige gracht van de voormalige vesting.

Erfgoed is het kapitaal van Coevorden volgens de nieuwe erfgoednota. Informatie over dat kapitaal is recent uitgebreid en verzameld met cultuurhistorische inventarisaties. Daarvoor zijn eveneens interviews gehouden met de zeven historische verenigingen. Dat leverde een schat aan informatie op en omissies in kennis konden hierdoor worden aangevuld. Het erfgoedkapitaal, namelijk de karakteristieke objecten en waardevolle gebieden, is nu goed in beeld. Het erfgoed heeft daarnaast een economisch belang voor Coevorden. Zo is cultuurhistorie één van de drie pijlers van het Wensbeeld Centrum Coevorden voor de vernieuwing en versterking van de binnenstad. In de binnenstad zijn al de nodige stappen gezet. Het radiale stratenpatroon van de voormalige vestingstad wordt bijvoorbeeld hersteld. Met behulp van de opgestelde Catalogus Openbare Ruimte zorgt de gemeente voor een samenhangende en in beeldtaal eenduidige uitstraling die past bij het historische karakter. De eerste stappen daarin zien er al veelbelovend uit, zoals rondom kasteel Coevorden en bij de herinrichting van de Weeshuisweide. Deze waardering ontving Coevorden tevens vanuit ECCOFORT, het samenwerkingsverband van Europese vestingsteden.

Er wordt de laatste jaren ook veel ingezet op nieuwe kansen voor oude gebouwen. Herbestemmingen als Kasteel Coevorden, pakhuis De Vlijt, het Bentheimerblokje en de Van Gend & Loos loods

zijn daarvan recente voorbeelden. De spectaculaire metamorfose van het Stedelijk Museum in het herbestemde Arsenaal mag niet ongenoemd blijven. Het vestingverleden is als speerpunt genomen en op een vernieuwende wijze gepresenteerd. Naast het museum zijn bibliotheek, historische vereniging en het toeristisch informatiepunt ondergebracht in het pand. Ook buiten de muren van het museum wordt het verleden zichtbaar en beleefbaar gemaakt voor de bezoeker. Het project 'De Stad als Museum' is zo'n voorbeeld. Op 8 historische plaatsen worden historische gebeurtenissen op die plek verbeeld met behulp van kunst, gedichten en een App met verdiepende informatie en historisch beeldmateriaal.

Ondernemers doen mee met hun pand en refereren aan de historie met passende gerechten en drankjes op hun menukaart of door activiteiten in een historisch kader te plaatsen. Beleving is ook 'buiten de vesting' te vinden in Geopark De Hondsrug met 11 verhaallijnen met expedities en hotspots. Erfgoedproducten voor de jeugd om kennis te maken met de geschiedenis van het gebied jeugd zijn er in de vorm van het erfgoedkwartet: 36 kaarten met 9 thema's over het verleden.

Stedelijk Museum Coevorden, in het herbestemde Arsenaal.

Voorbeeld van een object waarmee de Stad als Museum wordt verbeeld.

Luchtfoto van het centrum van Coevorden.

Herinrichting van de omgeving Weeshuisweide en Kasteel Coevorden.

Genomineerde:

MIDDEN-DELFLAND

Midden-Delfland is een uniek groen en waterrijk gebied in de verstedelijkte regio van Rotterdam en Den Haag. Het is de groene long van de metropool. Molens en karakteristieke dorpen en buurtschappen in een cultuurhistorisch waardevol open veenweidelandschap, met als scherpe contouren het oprukkende stedelijke gebied rondom.

Deelnemers van een fietstocht tijdens Open Monumentendag 2013 "Groen van Toen" krijgen uitleg over vergeten groente in de historische moestuin van 't Woudt.

Daarmee staat deze landschappelijke parel ook voortdurend onder druk. Maar Midden-Delfland weet zich staande te houden. Landschap, natuur en recreatie zijn van groot belang voor de leefbaarheid in het omliggende stedelijke gebied. Jarenlang is daarom ingezet op het behouden en versterken van het open en groene karakter van het gebied. En met succes. Als eerste Nederlandse gemeente sloot zij zich aan bij de wereldwijde beweging Cittaslow, waarbij gestreefd wordt naar de hoogste kwaliteit op gebied van landschap, streekproducten, cultuurhistorie, duurzaamheid en gastvrijheid.

Maar er gebeurt meer. Zo is er jaarlijks de groots opgezette Kindermonumentendag met historische kledij en figuren, die de lokale geschiedenis tot leven brengen. Een initiatief dat is ontstaan vanuit een samenwerking tussen scholen, historische verenigingen, bibliotheek en vrijwilligers. De jeugd bezoekt monumenten in de dorpen en historische figuren, passend bij het monument, spelen in op de vragen van de jonge bezoekers. Hier wordt ook altijd een van de gemeenten uit de regio voor uitgenodigd. En op cultureel gebied zijn er de dorpsopera's, de musea De Schilpen en het Tramstation en de herbestemde Kerk op Hodenpeil als sociaal cultureel centrum en visitekaartje van het gebied.

Recent is door de gemeente een aparte website over monumenten gelanceerd. Daarnaast werd een handboek uitgebracht met richtlijnen voor

De wethouders erfgoed van Maassluis en Midden-Delfland bij de Kindermonumentendag 2013.

verbouwingen en restauraties om eigenaren te ondersteunen bij verantwoorde keuzes. Bij de overhandiging van de nieuwe monumentenschildjes, tijdens een goedbezochte informatiebijeenkomst voor eigenaren, ontstond het idee voor QR-codes op het monumentenschildje. Het gevolg was enthousiasme onder veel eigenaren om een eigen Wikipedia-pagina van hun monument te maken met tekst en beeld. Hieruit ontstond de pilot Wiki-cursus en een cursus Wikipedia voor monumenteneigenaren. Ook jongeren worden hier nu bij betrokken door middel van maatschappelijke stages.

Landgoed Rhederoord.

Tweede prijs:

RHEDEN

‘Levend verleden’ en ‘Samen in Rheden’ zijn de titels van de erfgoednota en het nieuwe coalitieakkoord. Beiden geven aan waar erfgoed(beleid) in de gemeente Rheden om draait. Rheden is een groene gemeente die bestaat uit zeven dorpen en een groot buitengebied dat rijk is aan landgoederen en buitenplaatsen. ‘Een on-Nederlands landschap maar tegelijkertijd ook typisch Rhedens’.

Cultuurhistorie is een grote factor en inspiratiebron bij ruimtelijke ontwikkelingen. Onderzoek heeft ook het economisch belang van de nabijheid van erfgoed en landgoederen bewezen. Bij de instandhouding en ontwikkeling van erfgoed spelen inwoners, eigenaren en partners van de gemeente een belangrijke rol. Er wordt door de gemeente veel samenwerking gezocht en gecreëerd, van eigenaar tot vrijwilliger. Zo kwam de nieuwe erfgoednota tot stand door middel van erfgoedgesprekken in alle dorpen met online een website voor dilemma’s en discussies over het erfgoed. Op social media is nog steeds veel interactie met ‘Erfgoed Rheden’.

Met het Actieprogramma Landgoederen wordt samen met landgoedeigenaren gewerkt aan de instandhouding van de prachtige landgoederenzone. Landgoedeigenaren hebben een coöperatie opgericht en de handen ineen ineengeslagen voor de instandhouding en het uitbreiden van sociale werkplekken. De gemeente ondersteunt deze werkvoorzieningen voor de instandhouding van het groene erfgoed en het creëren van beschermde werkplekken op diverse erfgoedlocaties, zoals op landgoed Middachten en bij de Oranjerie te Dieren.

Erfgoedcafés zijn georganiseerd om de verhalen van mensen bij gebouwen en plekken te verzamelen.

Getrainde ‘verhalenvangers’ hebben interviews afgenomen, die zullen worden doorverteld door middel van een boek met app. Ook op buurtniveau speelt erfgoed een rol, zoals blijkt uit de belangstelling voor de buurtlezingen over erfgoed.

Er gebeurt er nog meer, zoals de grootse restauratieprojecten van kasteel Biljoen en de Gazellefabriek, diverse herbestemmingen en de vernieuwde kerstopenstelling van Middachten met lichtkunst in de tuinen. De combinatie duurzaamheid en erfgoed is eveneens een speerpunt, met als voorbeeld de bijzondere restauratie in combinatie met vele duurzaamheidsaspecten van Café Laros in Velp. Het hoogtepunt was het grootse re-enactment evenement ‘Het Ontzet van de Veluwezoom’ in het kader van 200 jaar koninkrijk op landgoed Rhederoord. De jeugd is daarbij niet vergeten. Jaarlijks doen overigens alle scholen mee aan de Monumenten Klassendag. Ook studenten krijgen kansen, zoals bij diverse onderzoeken en recent de leerlingbouwplaatsen bij de restauratie van 5 kerktorens.

Buurtbewoners ontmoeten elkaar in de monumentale Muziekent van Villapark Overbeek in Velp.

Kasteel Middachten.

Winnaar van 2013:

Kampen

‘We kwamen zonder enige verwachtingen en we gingen weg met de hoofdprijs!’

Kampen, winnaar BNG Bank Erfgoedprijs 2013

Op 31 oktober 2013 won de gemeente Kampen de BNG Bank Erfgoedprijs. We kwamen zonder enige verwachtingen en we gingen weg met de hoofdprijs! Blijer konden we niet zijn! Wanneer mensen me vragen wat nu precies geleid heeft tot dit succes, verwijs ik altijd de drie V's. Hoe dat in elkaar steekt zal ik hieronder toelichten.

Ons avontuur begon in het voorjaar van 2013. De nieuwe erfgoednota was vastgesteld, en we waren lekker op weg met de MoMo. Op een zeker moment zeiden onze Vrienden (dat is de eerste V) van Het Oversticht, dat we wel klaar waren voor de BNG Bank Erfgoedprijs. Toen we uitgelachen waren (Kampenaren zijn bescheiden) bleek het ernst te zijn. En omdat wij onze vrienden serieus nemen, organiseerden we een brainstormbijeenkomst. Al snel ontdekten we hoe enthousiast we zelf waren over onze gemeente en haar erfgoed. Binnen de kortste keren stond de tweede V op papier, namelijk een Verhaal. Dit hoefden we niet helemaal te verzinnen, want het was vooral een kwestie van samenbrengen en herformuleren van alles wat er ooit al eens geschreven was. De kern van ons verhaal is dat in Kampen het erfgoedbeleid helemaal niet over erfgoed en monumenten gaat, maar juist over de mensen die het tot leven brengen. We hadden zoveel

Vertrouwen (inderdaad, de derde V) in dit verhaal dat we het aandurften om geen enkele foto van ons indrukwekkende erfgoed bij de inzending te voegen. In plaats daarvan stuurden we vijftien portretfoto's van Kamper Koppen mee. Dit zijn markante figuren die iets betekend hebben voor het erfgoed. Deze aanpak bleek succesvol. We wonnen de prijs!

Wat heeft deze prijs ons nu opgeleverd? In de eerste plaats zagen velen de prijs als een bevestiging dat onze gemeente echt iets voorstelt als het gaat om erfgoed. De overdreven bescheidenheid van de Kampenaar werd dus uitgedaagd! Er verschenen publicaties en krantenartikelen, een groep studenten kwam ons erfgoed bestuderen, en allerlei deskundigen wilden graag luisteren naar het verhaal over dat eigenwijze stadje aan de voormalige Zuiderzee.

In de tweede plaats was de prijs een opsteker voor alle vrijwilligers en organisaties die zich jaar in jaar uit bezig houden met ons erfgoed. De geldprijs is dan ook naar hen gegaan. We schreven een wedstrijd uit en er volgden tientallen inzendingen. Via een internetpoll zouden we vervolgens een winnaar selecteren. Dat liep echter anders, de zaak werd zo serieus opgevat, dat er op grote schaal gefraudeerd werd. We hebben toen de poll moeten stopzetten en hebben de Kamper Koppen tot jury uitgeroepen. Deze heeft de geldprijs uiteindelijk verdeeld onder tal van kleine initiatieven, zoals een app voor het Kampereiland, een historische wandelroute, restauraties van klederdracht en trommeltjes, het opstellen van een beeldbank, etcetera. Het leuke is dat door deze verdeling ook weer allerlei nieuwe samenwerkingsverbanden zijn ontstaan.

Het moge duidelijk zijn dat we ontzettend trots zijn op deze prijs en we zullen ook in de toekomst, tot treurens toe, herhalen dat Kampen de beste erfgoedgemeente van 2013 is!

Janita Tabak

Oud-wethouder cultureel erfgoed,
gemeente Kampen

Colofon

Tekst Henk Hoogveen
Redactie Andries Ponsteen
Uitgave Kunsten '92
Herengracht 62 1015 BP Amsterdam
info@kunsten92.nl
Ontwerp www.studio026.nl

Financiële ondersteuning door
BNG Cultuurfonds
Erfgoedplatform Kunsten '92

Meer informatie
www.kunsten92.nl
www.bngerfgoedprijs.nl
@Kunsten92

Kunsten '92

BNG
CULTUURFONDS

BOEI
NATIONALE MAATSCHAPPIJ
TOT BEHOUD, ONTWIKKELING
EN EXPLOITATIE VAN
INDUSTRIEL ERFGOED

**ERFGOEDVERENIGING
HEEMSCHUT**

R I N
B
Branchevereniging
Archiefinstellingen
Nederland

**Nationaal
Restauratiefonds**

Nederlands Centrum voor
Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed

**NEDERLANDSE
Museumvereniging**

NBA

Overleg
Provinciale
Erfgoedinstellingen
Nederland

vob
Vereniging Openbare
Bibliotheken

**Vereniging van
Ondernemers
in Archeologie**

Landschapsbeheer Nederland

KNOB
Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond

federatie ruimtelijke kwaliteit

Leden van het Erfgoedplatform van Kunsten '92:

OPEN OVERLEG PROVINCIALE ERFGOEDINSTELLINGEN
NEDERLAND / BOEI NATIONALE MAATSCHAPPIJ TOT
BEHOUD, ONTWIKKELING EN EN EXPLOITATIE VAN
INDUSTRIEL ERFGOED / VOIA VERENIGING ONDER-
NEMERS IN ARCHEOLOGIE / MUSEUMVERENIGING /
ERFGOEDVERENIGING HEEMSCHUT / VIE NEDERLANDS

CENTRUM VOOR VOLKSCULTUUR EN IMMATERIEEL
ERFGOED / NVBA NETWERK VOOR BEDRIJFSMATIG
ARCHIVEREN / VOB VERENIGING OPENBARE
BIBLIOTHEKEN / BRAIN BRANCHEVERENIGING
ARCHIEFINSTELLINGEN NEDERLAND / NATIONAAL
RESTAURATIEFONDS / MONDRIAAN FONDS /

FEDERATIE RUIMTELIJKE KWALITEIT / KONINK-
LIJKE NEDERLANDSE OUDHEIDKUNDIGE BOND /
KUNSTEN '92

BNG BANK ERFGOEDPRIJS 2014

Jaarlijks wordt aan de gemeente met het beste beleid op het gebied van cultureel erfgoed een nationale prijs toegekend: de BNG Bank Erfgoedprijs. Voor erfgoed in brede zin: gebouwde monumenten, archeologie, museale collecties en archieven, maar ook historisch landschap, groen, mobiel en immaterieel erfgoed. En erfgoed voor de jeugd (erfgoededucatie)!

Het moet gaan om lokaal beleid dat draagvlak kent of creëert in de samenleving en doorwerkt in het totale beleid van de gemeente. Beoordeeld worden dus projecten, initiatieven, evenementen, maar ook beleid en besluiten van de gemeente. De BNG Bank Erfgoedprijs bestaat uit een bedrag van € 25.000 dat het BNG Cultuurfonds beschikbaar stelt om gemeenten te stimuleren cultuurhistorie integraal onderdeel te laten uitmaken van verschillende gemeentelijke beleidsterreinen. De winnaar wordt ieder jaar bekend gemaakt tijdens een feestelijke bijeenkomst in het najaar, in de gemeente die de prijs het voorgaande jaar heeft gewonnen. Aan de prijs is eveneens de eervolle titel 'Beste Erfgoedgemeente van Nederland' verbonden. Sinds 2010 hebben al meer dan 90 gemeenten meegedongen. De eerste winnaar in 2010 was de gemeente Dordrecht. Daarna namen de gemeenten Westerveld (2011), Schiedam (2012) en Kampen (2013) de prijs mee naar huis. De BNG Bank Erfgoedprijs is een initiatief van het Erfgoedplatform van Kunsten '92, met het BNG Cultuurfonds als hoofdsponsor.